

PARÁDI Ákos*
A magyar vízi csendőrség

Absztrakt

Az 1881-ben felállított Magyar Királyi Csendőrség működési területe a városok hatósági területének a kivételével az egész országra kiterjedt. Az első csendőr vízi őrőst azonban csak 1942. VI. 5-én hozták létre. A testületen belül — a napjaink terminológiája szerinti — szakszolgálati ágak kialakulása, mint például a határszéli csendőrség, tábori csendőrség, a nyomozati tevékenységet ellátó csendőr járásőrmesterek ugyan már a dualizmus időszakában elkezdődött, azonban kiterjedésük a két világháború közötti időszakra tehető. A csendőrségi vízrendészet csirája azért alakult ki viszonylag később, mert 1922 és 1939 között Magyarországon a vízrendészeti teendőket a Magyar Királyi Folyamőrség látta el, mely testületet a Magyar Királyi Honvédségbe integrálták.

Kulcsszavak:

Magyar Királyi Csendőrség ; Vízicsendőrség ; Magyar Királyi Folyam-
őrség ;
Magyar Királyi Rendőrség ; vízrendészet

Abstract

The Hungarian Royal Gendarmerie was established in 1881, with the exception of the official territory of the cities, covering the entire country. However, the first water-gendarmerie station was only in 1942. VI. 5 was created. Within the body, as the terminology of today's service lines, such as the border guard gendarmes, military gendarmeries, and gendarmes sergeants who carried out investigative activities have started in the dualism period, but their fulfillment can take place between the two world wars. The sprouts of the water-gendarmerie was developed relatively sooner, because in 1922-1939, the water management tasks in Hungary were carried out by the Hungarian Royal River Guard, which was integrated into the Hungarian Royal Army.

Keywords:

Hungarian Royal Gendarmerie ; Water Gendarmerie ;
Hungarian Royal River Guard ; Hungarian Royal Police ; water policing

* - *Open Researcher and Contributor ID* = Nyílt Kutató és Közreműködő Azonosító (ORCID) <https://orcid.org/0000-0002-1873-0605>

Institutional attachements = Szerző intézményi kötődései :

- *Bertalan Szemere Scientific Society of History of Hungarian Law Enforcement* = Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság

@: akos.paradi@gmail.com

Date of registry = Regisztrálás dátuma : 2018. II. 27. *Date of acceptance* = elfogadás dátuma : 2018. IV. 22.

DOI : 10.31626/HU-EISSN2530094X.VITOM.73-88.p

A Magyar Királyi Csendőrség — a magyarországi tanácsköztársaság 133 napos időszakát leszámítva — 1881-től 1945-ig működött.¹ Magyarországon ugyan a csendőrség intézménye először 1849-ben jelent meg, azonban az 1848-1849-es magyar forradalom és szabadságharcot a cári haderő csapatainak a segítségével leverő, az ország szuverenitását figyelmen kívül hagyó, a Magyar Királyság területét tartományokra osztva az Osztrák Császárságba tagoló, a németet, mint hivatalos nyelvet a Kárpát-medencében bevezető, a magyar jogrend helyett az osztrák törvényeket alkalmazó rendszer csendőrségét nem lehet magyar csendőrségnek nevezni. E szervezet fő feladatát — a vidék közrendjének a fenntartása mellett — a magyarellenesség alkotta. A testület tagjai nem csupán a magyar hazafiakat üldözték, hanem már a magyar hagyományok szerinti öltözködést is büntették.²

A HABSBURG császári csendőrség Kárpát-medencében állomásozó alakulatainak a további működéséhez a kiegyezéskor a magyar fél nem járult hozzá. Ezen alakulatokat a magyar kormány nem vette át, így azok felszámolásra kerültek.³

Kezdetben a magyar politikai vezetés a magyar rendvédelmi modellben nem szánt szerepet a csendőrségnek.⁴ A reformkori muni­cipálisok és centralisták közigazgatásméleti vitájának hozadé­ként önkormányzati dominanciájú rendvédelmet alakítottak ki a Magyar Szent Korona alá tartozó területeken.⁵ Az önkormányzati típusú rendvédelmi modell azonban megbukott.⁶ TISZA Kálmán miniszterelnök kezdeményezésére fogtak hozzá az Európa-szerte elterjedt kétpólusú rendvédelmi modell kialakításához Magyarországon is, ahol a nemzeti rendvédelem egyik pilléré a vidéki területekre kiterjedő hatáskörrel a csendőrség, a másik fő pillért a városokra kiterjedően a rendőrségek alkották.⁷

A csendőrség intézménye a magyar nemzetállam keretei közé tagolva beváltotta a hozzá fűzött reményeket. A mintegy 12 000 fős Magyar Királyi Csendőrség a Kárpát-medence vidéki térségében — ahol a lakosság többsége élt és amely az ország területének a döntő többségét alkotta — viszonylag gyorsan jó közbiztonsági helyzetet teremtett, amelyet a lakosság döntő többségének a megalégedésével tartósan fenn is tudott tartani.⁸

A Magyar Királyi Csendőrség — amelynek a személyi állománya a dualizmuskori időkhöz hasonlóan, a trianoni békediktátum után is 12 000 fővel teljesített szolgálatot — létszámának 5 %-a tartozott a tiszti karba. A tisztek hatósági személyként nem kerülhetek kapcsolatba a lakossággal. Feladatukat az irányítás, képzés alkot-

ta. A tiszti kar létszámát nem léphette túl a háttértevékenységet végzők — például a gazdászok stb. — száma. A végrehajtó szolgálatot a testület személyi állományának 90 %-a látta el.⁹

A csendőri szolgálat — bár azt már a kezdetektől többféle szempont alapján különbözőképpen csoportosították — döntően gyalogos, vagy lovas portyaszolgálatot jelentett. A csendőri szolgálatellátás lényegét alkotta, hogy a testület tagjai folyamatosan jelen voltak a rájuk bízott területen. Ennek során a legkisebb kihágásokat sem hagyhatták figyelmen kívül, illetve komoly elriasztó erőt jelentettek, mivel a tilosban járók sohasem tudhatták, hogy mikor és hol találkozhatnak csendőr járőrrel.¹⁰

A csendőri szolgálat idővel differenciálódott. 1891-ben hozták létre a határszéli csendőrséget az útlevelköteles határszakasszal rendelkező csendőr kerületek szervezetében. A határszéli csendőrség különleges szervezeti, vezetési elemekkel is rendelkezett. A határszéli csendőrség feladatát alkotta a Magyar Királyság külső határainak — nem az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság közötti államhatárnak — az őrzése.¹¹

Az 1890-es években készült el a tábori csendőrség első szolgálati szabályzata. A tábori csendőrséget ugyan csupán a háború időszakában hozták létre, azonban a felkészítése békeidőszakban folyamatos volt.¹²

1903-ban jelentek meg az úgynevezett járásörmesterek, akik a testületben nyomozótevékenység felelősei és művelői voltak. Az I. világháború időszakában ugyan létszámhiány miatt megszüntették ezen beosztásokat és már nem is állították többé azokat vissza, azonban az 1920-as években fokozatosan kiépítették a csendőrségi nyomozó szolgálatot, melyet teljes egészében 1930-ban állítottak rendszerbe.¹³

A Magyar Királyi Csendőrségen belül — annak ellenére, hogy a csendőri szolgálatteljesítés döntő többségét a gyalogos és a lovas portyaszolgálat alkotta — már a dualizmus időszakában elkezdődött a mai fogalmaink szerinti szakszolgálati ágak kifejlődése a tábori csendőrség és a határszéli csendőrség által. E specializáció tovább folytatódott a két világháború között, amikor kiépült a közlekedési csendőrség, a vasúti csendőrség, a légi csendőrség.¹⁴ Ebbe a folyamatba illeszkedett a vízi csendőrség létrehozása.

A Magyar Királyi Csendőrségen belül — napjaink terminológiája szerinti elnevezéssel — a szakszolgálati ágak szervezeti felépítése eltérő volt. A szervezeti egység típusok ugyan egységesek voltak a testületen belül, abban azonban különböztek a szakszolgálati ágak,

hogy a parancsnoksági szintekből melyeket alkalmazták a szolgálati ág eredményes vezetése érdekében. Egységes volt azonban, hogy a szolgálat teljesítés színtere valamennyi szakszolgálati ágnál az őrs volt.¹⁵

A Magyar Királyságban a vízi rendészeti teendőket a trianoni békediktátumot követően az Osztrák-Magyar Monarchia haditengerészete dunai flottillájának a romjaiból létrehozott Magyar Királyi Folyamórség látta el. A Magyar Királyságban a folyók és általában a vízfelületek ellenőrzésére és védelmére a magyar államrendszeren belül mindig létezett valamilyen hajózó fegyveres szervezet. Ilyenek voltak például a katonai határőrvidék szervezetében az úgynevezett csajkások is.¹⁶

A kiegyezést követően a haditengerészet — amely a közös hadsereg vízi haderőneve volt — kebelében alakították ki az úgynevezett „Budapesti Különítmény”-t, amely 1872-ben jött létre a Maros és a Leitha monitorok létrehozása nyomán. A monitor hajótípus a XIX. század második felében keletkezett az amerikai polgárháború fegyverfejlesztésének az egyik eredményeként. A hajótípus különösen megfelelt a folyami hadihajózás követelményeinek. Sekély merülésséből (1 m) fakadóan a gázlók felett fennakadás nélkül haladhattak, a Duna minden szakaszán vontató nélkül mozoghattak ezen úszóegységek. Ugyanakkor páncélozottak is voltak és megfelelő tüzérvél is rendelkeztek. Az első úszó egységeket még számos követte, melyeket folyamatosan fejlesztettek. A dunai flottilla viszonylag szerencsésen túlélte az I. világháborút. A békediktátum azonban megfosztotta országunkat a flottillájától.¹⁷

Az Osztrák-Magyar Monarchia haditengerészete Duna flottillájának az újjászervezése a trianoni békediktátummal van összefüggésben. A Magyar Királyság a békediktátum rendelkezései miatt olyan országgá vált, amely ki volt szolgáltatva a tőle elcsatolt területekkel rendelkező szomszédos országoknak. A magyar vezetés ezen a helyzeten enyhíteni szeretett volna. A katonai fejlesztések engedélyezésétől azonban az Entente mereven elzárkózott. Ezzel szemben — tekintettel a magyarországi tanácsköztársaságra — jóval megengedőbb volt a rendvédelem terén. Így jöhetett létre az a helyzet, hogy a trianoni békediktátum után — amely elcsatolta az ország területének mintegy 2/3-át, lakosságának pedig a felét — ugyanolyan létszámmal működhetek a magyar rendvédelmi testületek, mint a háború előtt. Az Entente ahhoz is hozzájárult, hogy a magyar rendvédelmi testületeket két új szervezettel a Magyar Királyi Vámórséggel és a Magyar Királyi Folyamórséggel gyarapítsák.¹⁸

Mindkét testület fedőszervezet is volt, melynek az álcájában katonai alakulatokat rejtettek el. A minisztertanács 1921. I. 3-ai ülésén döntött úgy, hogy 1921. III. 1-ei hatállyal felállítja a Magyar Királyi Folyamőrséget. A testület nyíltan a Magyar Királyi Belügyminisztérium, rejtetten pedig a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium alárendeltségébe tartozott. A Magyar Királyi Folyamőrség felállítását 1922-ben törvénybe is foglalták, illetve annak végrehajtására vonatkozóan miniszterelnöki rendelet is született.¹⁹

A testület élén a Magyar Királyi Révfőkapitányság állt. Alárendeltségébe 11 révkapitányság tartozott, amelyek hatósági területe lefedte a teljes magyar hajóható vízfelületet. Egyes révkapitányságok révkirendeltségekkel is rendelkeztek. Összesen 10 révkirendeltség működött. A révkapitányságok alkalmanként, a helyzettől függően hosszabb-rövidebb időre révőrségeket is létrehozhattak. A testület ügyeinek intézésével a Magyar Királyi Belügyminisztériumban egy osztály foglalkozott.²⁰

Magyarország fegyverkezési egyenjogúságát elismerő Bled-i egyezmény nyomán a haderőrejtés célját szolgáló rendvédelmi testületeket a Magyar Királyi Honvédségbe integrálták. A honvédelem témáját pedig új törvényben szabályozták.²¹ A testületek nyílt feladatait pedig a társ rendvédelmi testületek között osztották szét. A vízi rendészeti teendőket a Magyar Királyi Rendőrség vette át. A Magyar Királyi Folyamőrség azon szervezeti egységei és úszó egységei, amelyek nem hadi célokat szolgáltak, a rendőrséghez kerültek. A rendőrség kötelékében nyolc révkapitányság működött a Dunán és a Tiszán. Rendőri révőrségeket szerveztek továbbá a Drávára, a Vágra és a Marosra. A Balatonon és a Velencei tavon pedig a területileg illetékes főszolgabírák hatáskörét gyarapították a vízirendészeti teendőkkel.²²

Ez a helyzet azonban nem állt teljesen összhangban azzal, hogy vidéken a Magyar Királyi Csendőrség, a városokban pedig a Magyar Királyi Rendőrség volt a rend fenntartására hivatott szervezet, hiszen a vízfelületek általában nem követték a közigazgatási határokat.

1942. VI. 5-én kezdte el — a Balaton vízfelületére és közvetlenül a vízpartra, illetve a kikötőkre kiterjedő hatáskörrel — működését a siófoki vízi csendőr őrs. Ez az őrs volt a Magyar Királyi Csendőrség történetében az első vízi csendőr őrs. A testület vízi rendészeti szakszolgálati ágának a fejlesztését azonban a háború megakadályozta.²³ Magyarország legnagyobb taván — amely mintegy 603 km² nagyságú, 77 km hosszú, átlagosan 7-8 km szélességű, a mélysége pedig 3-4 m közötti, bár az úgynevezett „Tihanyi kút”-nál Szántód és

Tihany között a 11 m mélységet is eléri, igaz ott a szélessége is csupán 1 210 m-re szűkül²⁴ — szerzett tapasztalatok kedvező alapokat teremthettek a vízi csendőrség országos kiépítése számára, amelyre azonban már nem került sor. A balatoni vízi csendőr őrsöt a siófoki kikötőben helyezték el az őrs körletét a kikötő egy részéből, illetve ahhoz közvetlenül csatlakozó területből hozták létre. Ez praktikus megoldás volt, az őrs épületéből kilépve néhány méter után már vízi járműbe is szállhattak a csendőrök. A siófoki vízi csendőr őrs három motoros kishajóval rendelkezett. Kezdetben ugyan a csendőrség a Balatoni Hajózási Részvénytársaságtól bérelt motoros kishajókat a szolgálati feladatai ellátása érdekében. Nemsokára elkészültek azonban a balatonfüredi hajóépítő üzemben az új csendőrségi motoros kishajók. Ezek a vízi járművek a kor technikai helyzetének megfelelően fából készültek és 12,7 méter hosszúságúak voltak. Benzinmotorral működtek és kabinnal is ellátták a kishajókat, amelyekben székek, asztalok, valamint néhány beépített szekrény is található volt. Ezek a csendőrségi motoros kishajók a legnagyobb viharokban is közlekedtek, hiszen a viharok során bajba jutott emberek kimentését a csendőrség ezekkel a vízi járművekkel valósította meg.²⁵ **(I.sz. melléklet)**

A Magyar Királyi Csendőrség vízi őrsének a személyi állománya lényegében ugyanúgy járőrözött, mint a szárazföldi bajtársaik, azzal a különbséggel, hogy szolgálatukat vízen, vagy annak partján látták el. A szolgálati járművük pedig vízi jármű volt. A vízi csendőr őrs ugyan — a kezdeti időszakot leszámítva — saját motoros kishajókkal rendelkezett, azonban az is előfordult, hogy az előírások ellen vétők váratlan meglepésének biztosítsa érdekében, hogy evezős csónakkal teljesítettek szolgálatot elsősorban a partmenti nádasok peremén, ahol az orvhalászok tevékenységét fedték fel.²⁶

A vízi csendőr őrs feladatát alkotta a vízből mentés és az orvhalászok leleplezése mellett a hajózással, fürdőzéssel kapcsolatos szabályok, valamint a kikötői rendszabályok betartásának az ellenőrzése, továbbá a vízi rendezvények biztosítása is.

A Magyar Királyi Csendőrség személyi állományából válogatták ki a vízi őrsre áthelyezésre kerülő csendőröket. Előnyt jelentett a Magyar Királyi Folyamőrségnél, vagy 1939 után a Magyar Királyi Honvéd Folyamerőknél teljesített sorkatonai szolgálat. A leendő vízi csendőröknek két hónapos felkészítő tanfolyamon kellett részt venniük, melynek a végén eredményes vizsga nyomán voltak kinevezhetőek vízi csendőrré. A vízi csendőr tanfolyamon a hallgatók elsajátí-

tották a hajóvezetést, a motorkezelést, a navigálást, a vízből mentést, egyben pedig az úszástudásukat is tökéletesítették.²⁷

A vízi csendőrök egyenruhája és felszerelése alapvetően megegyezett ugyan a szárazföldön szolgálatot teljesítő bajtársaikéval, azonban számukra rendszeresítésre kerültek olyan kisebb-nagyobb eltérések is, amelyek a vízi csendőr szolgálat eredményes ellátását segítették elő. A vízi csendőrség motoros kishajóin négy csendőr teljesített szolgálatot: a járőrvezető, a járőrtárs, a hajóvezető és a gépkezelő. Közülük a hajóvezető és a gépkezelő szolgálati fegyvere csupán pisztoly volt. A járőrvezető és a járőrtárs, akik — a kikötőkben kiszállva a hajóból — a vízparton is járőröztek, a pisztoly mellett karabéllyal is fel voltak szerelve. A karabélyokat a hajók a kabinba szerelt csukott fegyverállványon tartották. A vízi csendőrök szolgálati öltözékükhöz tartozott még a vízhatlan csuklyás esőköpeny is. A vízi csendőrök a szokásos csendőr kalap helyett — a tábori csendőrökhöz hasonlóan — kakastollas Bocskai-sapkát viseltek.²⁸

A vízi csendőrök is szolgálati lappal indultak szolgálatba. A szolgálati lapon az őrsparancsnok feltüntette, hogy az őrs tagjai közül név szerint kik és milyen minőségben — járőrvezető, járőrtárs, hajóvezető, gépkezelő — teljesítenek szolgálatot, valamint azt is, hogy melyik hajóval fogják a járőrözést megvalósítani. Feltüntették a hajó ellenőrző adatait is sőt még az üzemanyag mennyiségét is. A járőrlapon szerepeltették továbbá a szolgálat kezdetének és befejezésének az időpontját és azokat a „tereptárgyakat” azaz a part azon pontjait, amelyeket portyázásuk során érinteniük kellett. A szolgálati lapra rávezették még azokat a rendezvényeket, várható eseményeket, illetve körülményeket is, amire a járőrnek különösen figyelnie kellett. A szolgálati lap utolsó rovatában a hajóvezetőnek kellett megindokolnia az üzemanyag esetleges túlfogyasztását.²⁹

A szolgálati lap mellett minden hajón hajónaplót is kellett vezetni a hajóvezetőnek. A hajónaplóban a hajó üzemi adatait és a rádióforgalmazási adatokat rögzítették. Minden csendőrségi motoros kishajó rendelkezett rádió adóvevő készülékkel. Ezzel álltak az őrszel kapcsolatban. Az őrsre érkező bejelentések nyomán utasíthatták a szolgálatban lévő hajó személyzetét különböző feladatok ellátására. A vízi járőr pedig rádión jelenthette szolgálati feladatai teljesítését.³⁰

A szolgálatba lépést megelőzően fél órával az őrsparancsnok közölte a szolgálatba lépésüket az őrs azon tagjainak, akik a hajón együtt fognak szolgálatot teljesíteni. Ezt követően — az egyébként folyamatosan karbantartott és használható állapotba helyezett — motoros kishajó állapotáról (üzemanyag feltöltöttség, fenékvíz hiá-

nya stb.) kellett a szolgálatba vezényelteknek meggyőződnieük, majd a felszerelésüket követően a felsorakozott négy főt az őrsparancsnok, vagy megbízottja szóban is eligazította. Végül pedig a hajó indulásakor felvonták a magyar címet is tartalmazó trikolorót. Így hajóztak ki a vízi csendőrök a kikötőjükből.³¹

Rossz látási viszonyok között a vízi csendőrök iránytű segítségével tájékozódtak. Úticéljuk irányát úgy határozták meg, hogy összhangba hozták a térképen feltüntetett északot és az iránytű segítségével megállapított valós északi helyzetet. Az iránytűn lévő fokbeosztást — az erre a célra készített átlátszó műanyag vonalzó segítségével — rávetítették a térképre, összekötve a pozíciójukat a célterülettel. Az így leolvasható fokok szerint hajóztak a vízi csendőrök kedvezőtlen látási viszonyok között.³²

Ismereteim szerint a vízi csendőr őrs objektumát és csónakjait a háború megrongálta ugyan ám azok még helyreállíthatók lettek volna. A vízi csendőri szolgálatnak a kegyelemdőfést a testület feloszlásáról szóló rendelet adta meg. Ma már a csendőr I. II. és III. névre hallgató kishajók közül egy sincsen meg. Hosszas kutatás nyomán talán még fellelhetőek a hajógyárban a tervek. Ezt a lehetőséget mindazok figyelmébe ajánlom, akik nemzeti rendvédelem-történetünk ezen apró szelete iránt érdeklődést mutatnak.

Jegyzetek:

- ¹ 1881/III.tc. ; 1 690/1945. (V. 7.) ME.r.
² PARÁDI: A Császári Királyi Csendőrség Magyarországon.
³ 26/1867. (III. 23.) Kir.r.
⁴ CSIZMADIA: 119-143.p. + 192-195.p. ; MEZNERICS -TORDAY ; BEK-SICS ; SZABÓ: 158.p.
⁵ 1870/XLII.tc. ; 1871/XVIII.tc.
⁶ PARÁDI: A polgári magyar állam rendvédelme. 21-50.p. ; Idem: A polgári magyar állam fegyveres rendvédelmi testületei. 49-71.p.
⁷ Idem: A Magyar Királyi Csendőrség megalakulása és működése 1881-1918. 78-83.p.
⁸ Idem: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított, közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* 135-139.p.
⁹ Loc.cit. 65-80.p.
¹⁰ Idem: A Magyar Királyi Csendőrség szolgálati tevékenységei. 91-97.p.
¹¹ Idem: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. 56-92.p. ; Idem: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. 77-91.p. ; Idem: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Magyar Királysága külső határainak őrzésében. ; Idem: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. ; Idem: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918.
¹² SZAKÁLY: A Horthy-hadsereg tábori csendőrségének megszervezése és alkalmazása a második világháború időszakában 1938-1944. ; Idem: Az Osztrák-Magyar Monarchia hadseregének tábori csendőrsége. ; Idem: *A magyar tábori csendőrség története 1938-1945.*
¹³ SZIGETVÁRI: A Magyar Királyi Csendőrség nyomozó alakulatai. 99-126.p.
¹⁴ PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség szolgálati tevékenységei. op.cit. 91-97.p. ; ARTNER — PARÁDI — ZEIDLER: 23-31.p. ; OLASZ: Légi szuverenitás és légi ellenőrző szolgálat a HORTHY-korszakban. 63-70.p.
¹⁵ PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség szervezete. 80-85.p.
¹⁶ MÁRTHA: 16-34.p.
¹⁷ CSONKARÉTI — BENCZÚR: 7-150.p.
¹⁸ PARÁDI: A polgári magyar állam rendvédelme. op.cit. 21-50.p. ; Idem: A polgári magyar állam fegyveres rendvédelmi testületei. op.cit. 49-71.p.
¹⁹ 1922/XIV.tc. ; 8 270/1923. (XI. 23.) ME.r.
²⁰ CSONKARÉTI — BENCZÚR: op.cit. 150-154.p.
²¹ 1939/II.tc.
²² BORBÉLY — KAPY: 144-150.p.
²³ CSUKA: I.rész. 686.p.
²⁴ Loc.cit. I.rész. 686.p.
²⁵ Loc.cit. II.rész. 712.p.
²⁶ Loc.cit. II.rész. 714.p.
²⁷ Loc.cit. I.rész. 686.p.
²⁸ Loc.cit. I.rész. 687.p.
²⁹ Loc.cit.
³⁰ Loc.cit.
³¹ Loc.cit.
³² Loc.cit. II.rész. 712-713.p.

Forrás- és irodalomjegyzék (a jegyzetekben alkalmazott rövidítések):

MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

- BEKSICS (4.;) — BEKSICS Gusztáv: *A magyar doktrinairek. Csengery Antal, b. Eötvös József stb.* Budapest 1882, Rudnyánszky. 168 p.
- BORBÉLY — KAPY (22.;) — BORBÉLY Zoltán – KAPY Rezső (szerk.): *A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941.* Budapest, 1942, Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat. I.köt. 1-299 p. II.köt. 300-600 p.
- CSIZMADIA (4.;) — CSIZMADIA Andor: *A magyar közigazgatás fejlődése a XVIII. századtól a tanácsrendszer létrejöttéig.* Budapest, 1976, Akadémia Kiadó. 560 p. HU-ISBN 963 05 0713 7.
- CSONKARÉTI — BENCZÜR (17.;20.;) — CSONKARÉTI Károly — BENCZÜR László: *Haditengerészet és folyamőrök a Dunán. A Császári (és) Királyi Haditengerészet dunai flottilájától a Magyar Királyi Honvéd Folyamerőkgig 1870-1945.* Budapest, 1991, Zrínyi. 291 p. HU-ISBN 963 327 153 3.
- MEZNERICS TOR-DAY (4.;) — MEZNERICS Iván — TORDAY Lajos: *A magyar közigazgatás szervei, 1867-1937.* Budapest, 1937, Magyar Királyi Tudományegyetem – Közigazgatástudományi Intézet. 447 p.
- PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított, közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* Budapest, 2012, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 281 p. HU-ISBN 978 963 08 4794 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 2./ HU-ISSN 2062-8447.
- SZABÓ (4.;) — SZABÓ Imre: *A burzsoá állam- és jogbölcselet Magyar-országon.* Budapest, 1955, Akadémia Kiadó. 533 p.
- SZAKÁLY: *A magyar tábori csendőrség története 1938-1945.* Budapest, 2000², Ister. 173 p. HU-ISBN 963 92 4324 8.
- SZIGETVÁRI: *A Magyar Királyi Csendőrség nyomozó alakulatai.* Budapest, 2018, Sze-
(13.;) — SZIGETVÁRI Oszkár: *A Magyar Királyi Csendőrség nyomozó alakulatai.* 99-126.p. In PARÁDI József — SZAKÁLY Sándor — SZIGETVÁRI Oszkár — ZÉTÉNYI Zsolt: *Nyomozati utasítások a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 2018, Sze-

mere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság, 401 p. HU-ISBN 978 615 80 3094 6. /A magyar rendvédelem-történet hagyatéka, 2./ HU-ISSN 2064-4728.

TANULMÁNYOK

- ARTNER — PARÁDI — ZEIDLER
— ZEIDLER
(14. ;)
- ARTNER Ramona — PARÁDI József — ZEIDLER Sándor: A Magyar Királyi Csendőrség légi, vízi, vasúti és közúti szakszolgálati ágai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXIII. évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 23-40.p. HU-ISSN 1216-6774.
- MÁRTHA
(16. ;)
- MÁRTHA József: A magyar Duna-tengerhajózás rövid története. 16-34.p. In SERÉNYI Péter et al. (szerk.): *A TIT Természettudományi Stúdió Hajózástörténeti és Modellező Klubjának Évkönyve 1983*. Budapest, 1984, Tudományos Ismeretterjesztő Társaság Hajózástörténeti és Modellező Klub. 134 p. HU-ISBN 963 41 1998 0.
- OLASZ: Légi szuverenitás és légi ellenőrző szolgálat a HORTHY-korszakban.
(14. ;)
- OLASZ Lajos: Légi szuverenitás és légi ellenőrző szolgálat a HORTHY-korszakban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 43-44-45-46.sz. 63-76.p. HU-ISSN 1216-6774.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914.
(11. ;)
- PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CI.évf. (1988) 1.sz. 56-92.p. HU-ISSN 0017-6540.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség megalakulása és működése 1881-1918.
(7. ;)
- PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség megalakulása és működése 1881-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VII. évf. (1997) 8.sz. 78-83.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak. „*A napóleoni közbiztonsági őrtisztület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig*” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. (11. ;) — PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX.évf. (2010) 22.sz. 77-91.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre*” című XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőség szervezete. (15. ;) — PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőség szervezete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI.évf. (2011) 24.sz. 80-90.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. december 3-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Csendőség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005.*” című XXIV. konferenciáján. A tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőség szolgálati tevékenységei. (10.;14. ;) — PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőség szolgálati tevékenységei. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI.évf. (2011) 24.sz. 91-99.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. december 3-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Csendőség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005.*” című XXIV. konferenciáján. A tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A csendőség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrzésében. (11. ;) — PARÁDI József: A csendőség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrzésében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI.évf. (2011) 24.sz. 100-118.p. A tanulmány korábbi változata 2009. december 3. Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos

Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005*” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- PARÁDI: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. (11.;) — PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 81-104.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11.-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmében*” című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: a Császári Királyi Csendőrség Magyarországon. (2.;) — PARÁDI József: a Császári Királyi Csendőrség Magyarországon. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. (11.;) — PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.
- PARÁDI: A polgári magyar állam rendvédelme. (6.;18.;) — PARÁDI József: A polgári magyar állam rendvédelme. 21-69.p. In PARÁDI József — VEDŐ Attila: *A polgári magyar állam karhatalmi tevékenységének szabályozásai*. Budapest, 2018, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 336 p. HU-ISBN 978 615 80 3092 2. /A magyar rendvédelem-történet forrásai, 1./ HU-ISSN 2560-0532.
- PARÁDI: A polgári magyar állam fegyveres rendvédelmi testületei. (6.;18.;) — PARÁDI József: A polgári magyar állam rendvédelmi testületei. 49-84.p. In PARÁDI József — SZAKÁLY Sándor — SZIGETVÁRI Oszkár — ZÉTÉNYI Zsolt: *Nyomozati utasítások a Magyar Királyi Csendőrség számára*. Budapest, 2018, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 401 p. HU-ISBN 978 615 80 3094 6. /A magyar rendvédelem-történet hagyatéka, 2./ HU-ISSN 2064-4728.

SZAKÁLY: A Horthy-hadsereg tábori csendőrségének megszervezése és alkalmazása a második világháború időszakában 1938-1944. (12.;) — SZAKÁLY Sándor: A Horthy-hadsereg tábori csendőrség-gének megszervezése és alkalmazása a második világháború időszakában 1938-1944. *Hadtörténelmi Közlemények*, XCIV.évf. (1981) 3.sz. 376-402.p. HU-ISSN 0017-6540.

SZAKÁLY: Az Osztrák-Magyar Monarchia hadseregének tábori csendőrsége. (12.;) — SZAKÁLY Sándor: Az Osztrák-Magyar Monarchia hadseregének tábori csendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IV.évf. (1994) 5.sz. 55-58.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által rendezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Háború, forradalom, trianon.*” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

CIKKEK

CSUKA (23.;24.;25.;26.;27.;28.;29.;30.;31.;32.)) — CSUKA László: Vízi őrsünk szolgálatából. *Csendőrségi Lapok*, XXIII.évf. (1943) 22.sz. I.rész. 686-690.p. *Csendőrségi Lapok*, XXIII.évf. (1943) 23.sz. II.rész. 712-715.p.

JOGSZABÁLYOK

1870/XLII.tc. (5.;) — 1870/XLII.tc. a köztörvényhatóságok rendezéséről.

1871/XVIII.tc. (5.;) — 1871/XVIII.tc. a községek rendezéséről.

1881/III.tc. (1.;) — 1881/III.tc. a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.

1922/XIV.tc. (19.;) — 1922/XIV.tc. a Magyar Királyi Folyamőrség szervezéséről, létszámának, kiegészítési módjának és felfegyverkezésének megállapításáról.

1939/II.tc. (21.;) — 1939/II.tc. a honvédelemről.

26/1867. (III. 23.) Kir.r. (3.;) — 26/1867. (III. 23.) Kir.r. a csendőrség megszűntetése tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, I.évf. (1867) I.füzet. 51.p.

- 8 270/1923. (XI. 23.) — 8 270/1923. (XI. 23.) ME.r. a folyamrendészet gya-
ME.r. korlásáról és a m. kir. folyamórség szervezéséről, lét-
(19.;) száma kiegészítési módjainak és felfegyverzésének
megállapításáról szóló 1922. XIV. t.-c. végrehajtásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LVII.évf.
(1923) I.füzet. 335-340.p.
- 1 690/1945. (V. 7.) — 1 690/1945. (V. 7.) ME.r. a csendőrség felosztásá-
ME.r. ról és az államrendőrség megszervezéséről.
(1.;) *Magyarországi Rendeletek Tára*, LXXIX.évf.
(1945) I-VI. füzet 131-133.p.

I.sz. melléklet

Csendőr motoros kishajók a Balatonon az 1940-es évek első felében.

Forrás ! Világhálón:

http://www.hajoregiszter.hu/tarsasagok/belvizi/m_kir_csendorseg_siofoki_vizi_ors/389

